

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ НА ЗАНЯТТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті проаналізовано процес пошуку та підбору навчальних матеріалів для курсу «Іноземна мова професійного спрямування (французька)». Автор розглядає значну кількість автентичних джерел, використання яких неодмінно сприятиме ефективному засвоєнню студентами даної дисципліни.

Ключові слова: іноземна мова професійного спрямування (французька), автентичні джерела, навчальні матеріали.

Yatskanych N. Learning materials at the foreign language lesson (vocational course). The search process and learning materials selection for the «Foreign (French) language (vocational course)» course is analysed in the article. The author examined the number of authentic sources, the use of which helps the effective mastering of this discipline by the students.

Key words: Foreign (French) language (vocational course), authentic source, learning materials.

Яцканич Н. Учебные материалы на занятии «Иностранный язык профессионального общения (французский)». В статье осуществлён анализ поиска и подбора учебных материалов для занятий «Иностранный язык профессионального общения (французский)». Автор рассматривает значительное количество первоисточников, использование которых должно способствовать эффективному усвоению студентами вышеупомянутой дисциплины.

Ключевые слова: иностранный язык профессионального общения (французский), первоисточники, учебные материалы.

Постановка проблеми. На сучасному етапі майже кожен викладач дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування (французька)» переживає відсутність чіткої методології та брак відповідного методичного забезпечення. Саме цей факт став рушійною силою для написання даної публікації.

Аналіз досліджень. Чимало праць українських та іноземних науковців присвячено вдосконаленню методики викладання іноземної мови професійного спрямування у вишах (С. Вадаська, Ю. Заяць, Л. Барилюк, Л. Дудікова, G. Holtzer, D. Lehmann, O. Challe, G. Kahn). Більшість теоретиків і практиків даної галузі вважає, що основним етапом в розробці програми курсу та укладанні ефективного методичного забезпечення є ретельний пошук та детальний підбір навчального матеріалу для практичних занять. Такий складний процес знайомить кожного викладача з певною галуззю, в якій спеціалізується його предмет, її особливостями та властивими їй комунікативними ситуаціями. І ми б не радили уникати його, а, навпаки, – намагатися стати, в деякій мірі, дослідником, співшукачем даної сфери.

Мета публікації полягає в детальному аналізі процес пошуку та підбору навчальних матеріалів для практичних занять з дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування (французька)». Незважаючи на те, що автор публікації є викладачем на факультеті туризму, ми намагатимемося провести аналіз таким чином, щоб дані та висновки дослідження були корисними для ширшого загалу користувачів та колег різних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. У науковій публікації ми спробуємо дати перелік порад щодо ретельного підбору джерел для практичних занять з дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування (французька)», характерною рисою яких є автентичність. На нашу думку, основним етапом у процесі пошуку навчального матеріалу для даного курсу є ознайомлення з специфікою конкретної галузі, а саме: відвідування професійних закладів, робочих місць, зустрічі з фахівцями та експертами, участь у семінарах, лекціях, конференціях, ознайомлення з специфікою ведення документації тощо. Це, звичайно, вимагає від викладача великих затрат зусиль та часу, але, водночас, й надає чудову можливість глибше пізнати ту чи іншу сферу професійної діяльності. Наприклад, в процесі пошуку практичного навчального матеріалу для студентів факультету туризму, можна звернутися до туристичної агенції, ознайомитися з різноманітним професійною діяльністю її працівників: зустрічі з клієнтами, пошук та надання необхідної інформації, обговорення можливих подорожей, розробка та підготовка туристичного маршруту чи подорожі.

Для подолання труднощів, пов'язаних з специфікою галузі, багато науковців, зокрема Шаль, пропонують залучати «процес творчого обміну» між викладачем та студентом, один з яких володіє мовою, а інший – «професійними» знаннями [8, 19]. Мова йде про встановлення певної рівноваги, яка, жодним чином, не загрожує навчальному процесу. Навпаки, діалог зі студентом, який пояснює викладачеві конкретне професійне поняття, сприяє певній «автентичності» в педагогічній діяльності, поглиблює знання двох сторін та розвиває комунікативні компетенції одного в галузі іншого. На нашу думку, для полегшення такого творчого обміну, викладач змушений невинно вдосконалювати власні знання у конкретній галузі, в якій спеціалізується іноземна мова: зустрічатися з експертами, читати фахову літературу, цікавитися новітніми тенденціями розвитку.

Слід, зокрема, відмітити домінуючу роль першоджерел, в процесі викладання дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування (французька)», «невідредагованих та розроблених для носіїв мови в процесі комунікації» автентичних текстів, аудіо- та відеозаписів. Це справжнє мовлення, не підготоване для навчання іноземній мові. Першоджерела, зокрема, дають можливість встановити прямий контакт з певною професійною галуззю, висвітлюючи конкретні реальні ситуації, з якими студенти зустрінуться після отримання освіти. Викладач, в свою чергу, може використовувати їх як додатковий засіб для виконання вправ, засвоєння конкретних професійних понять, розвитку комунікативної компетенції, що дає змогу відійти від монотонності повторювальних етапів в навчально-виховному процесі.

Зокрема, викладач постає перед вибором, залучаючи автентичні документи на заняттях з «Іноземної мови професійного спрямування»: застосовувати першоджерела без жодних змін або ж редагувати для полегшення їх сприйняття студентами. Існує можливість, з одного боку, зберегти «природу» фахових текстів, аудіо- та відеозаписів, а з іншого – зробити належний поділ відповідно до певного рівня володіння іноземною мовою.

Сьогодні у всесвітній мережі Інтернет існує значна кількість навчальних сайтів, де кожен викладач може знайти й обрати ту фахову інформацію, яка може бути ефективно використана для виконання вправ на практичних заняттях з курсу «Іноземна мова професійного спрямування (французька)». Вважаємо за доцільне порекомендувати наступні:

Radio France Internationale. Цей сайт пропонує велику кількість аудіо файлів та текстів політичного, економічного, мистецького характеру, які можна використовувати на практичних заняттях.

Le Centre de Langue à la Chambre de Commerce et d'Industrie de Paris. Он-лайн інформація про новини ділового світу.

France 5. Радіо та телевізійні станції, що пропонують низку цікавих та актуальних матеріалів для використання в педагогічних цілях.

Radio France. Пропонує щоденні новини (політичні, економічні, спортивні). Можливість завантаження автентичних документів певної професійної галузі.

Ebooks libres&gratuits. Міжнародний франкомовний сайт обміну електронними посібниками.

На нашу думку наступним невичерпним джерелом для пошуку необхідної інформації та навчальних матеріалів для викладача професійно-зорієнтованої іноземної мови є зустрічі з фахівцями певної галузі знань (правознавцями, лікарями, працівниками туристичних агенцій і т.д.), які залюбки ведуть дискурс стосовно власної сфери діяльності: особливості, компетенції, обмеження, робочі моменти... Таким чином, відбувається комунікативний процес обміну, коли один висловлюється про відоме та близьке йому, а інший, в свою чергу, отримує необхідну інформацію. Це важливий момент в процесі підбору достовірного, актуального, «професійно-зорієнтованого» матеріалу, який зможе як скоординувати при розробці навчальної програми курсу та методичного забезпечення, так і допомогти з'ясувати та висвітлити ключові поняття даної галузі.

Значна кількість дослідників вважають роботу з професійною документацією потенційним джерелом для пошуку та відбору інформації для фахового навчання іноземній мові, що якнайкраще сприяє вивченню особливостей певної спеціальності [9; 11; 13]. Зазначимо, що, на жаль, не завжди існує необмежений доступ до такого роду джерел, оскільки не кожна установа вважає за доцільне надавати, свого роду, конфіденційну інформацію (економічна діяльність підприємства, податкова звітність організації...), але, гадаємо, що більшість залюбки надасть змогу ознайомитися з рекламними листівками, діловою кореспонденцією, періодичними виданнями, які допоможуть краще зрозуміти сферу їх діяльності. Зокрема, перебуваючи на підприємстві, за попередньою згодою керівництва, існує нагода зібрати ще один вид ефективних «першоджерел», а саме – аудіо та відео записи. Це чудова нагода відобразити не лише реальну бесіду та робочі моменти, але й можливість побачити певні інструменти, що використовуються на підприємстві. До вашої уваги запис діалогу у лікаря офтальмолога:

«**Transcription:**

Document vidéo: une consultation chez un ophtalmologue- extrait :

- **Ophtalmologue:** Alors, maintenant vous allez regarder des petits points qui sont là-bas, on va faire un petit examen de dépistage, hein, qui permet de voir si vous n'avez pas de troubles de vision binoculaire, c'est-à-dire en gros un œil qui louche ou...vous voyez ce que je veux dire.

- **Patient:** Oui, oui.

- **Ophtalmologue:** Voir si les deux yeux travaillent ensemble, d'accord?

- **Patient:** D'accord.

- **Ophtalmologue:** Regardez les petits points noirs qui sont là-bas, c'est simplement pour que vous ayez un...un petit point de fixation, c'est tout sans rien faire d'autre, tout

simplement hein, voilà. Alors, ce que je regarde c'est si les yeux restent bien droits, tout simplement s'ils n'ont pas tendance à bouger, d'accord?

- **Patient:** D'accord.

- **Ophthalmologue:** Vous allez regarder ici le bord de mon oreille, non, là c'est bon, y a pas de problème. Donc maintenant vous allez regarder ce crayon, on va étudier la convergence, c'est-à-dire que lorsque l'on doit lire longtemps, ou travailler sur un écran longtemps, eh bien les yeux doivent pouvoir se rapprocher l'un de l'autre. Quand on lit ou qu'on regarde de près, y a deux phénomènes automatiques qui se passent, y a une accommodation, c'est-à-dire que l'œil, c'est un peu comme une caméra ou un appareil photo automatique, y a une espèce d'autofocus. C'est-à-dire que l'œil se règle pour que l'image soit nette en fonction de la distance.

- **Patient :** D'accord» [13, 97].

Відзначимо, що в даному уривку лікар офтальмолог розмовляє з пацієнтом та оглядає його. Така бесіда може використовуватися на заняттях з професійно-зорієнтованого іноземного мовлення, оскільки дає можливість зрозуміти певні професійні поняття: *Troubles de vision binoculaire, La convergence, Une espèce d'autofocus, un œil qui louche...* Саме такого роду автентичні записи є важливим джерелом для підготовки курсу навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування», оскільки вони справжні, не відірвані від робочих реалій та наближають студентів до майбутньої професії.

Не слід, зокрема, нівелювати важливу роль спеціалізованої преси в процесі пошуку та відбору навчальних матеріалів, яка, на сучасному етапі, досить чітко висвітлює ключові теми тієї чи іншої професійної сфери. Наголосимо на тому, що такий вид автентичних джерел є корисним в першу чергу для викладача, оскільки висвітлює нові для нього фахові терміни та збагачує його мовну компетенцію в даній галузі. Фахову пресу можна знайти в спеціалізованих бібліотеках або ж у всесвітній мережі Інтернет. Пропонуємо наступні професійні видання в галузі правознавства та туризму, які можна використати на практичних заняттях з іноземної мови професійного спрямування:

Le droit

- Revue juridique de l'environnement
- Revue juridique personnes et familles
- Procédure
- Droit pénal

Tourisme

- L'Art de voyager
- Geo
- Vivre a l'etranger
- Voyages d'affaires
- Montagnes magazine

Для пошуку навчального матеріалу та подальшої розробки ефективного методичного забезпечення викладач іноземної мови професійного спрямування може вдаватися до використання франкомовних засобів масової інформації, які, на нашу думку, детально висвітлюють думку фахівців певної сфери. Телебачення та радіостанції транслюють цікаві передачі щодо новітніх тенденцій у галузі туризму, економіки, правознавства, і т.д., записи яких могли б зацікавити та мотивувати студентів до вивчення іноземного професійного мовлення. Для прикладу можна назвати наступні засоби масової інформації:

Capital sur M6;

La Santé d'abord sur France2;

Le magazine de la santé au quotidien sur France 5;

Thalassa sur France3;

Le droit et vous sur France infos;

Tous consommateurs sur France Infos;

Mieux vivre votre argent, sur France infos.

Вважаємо за доцільне, поради викладачам, залежно від можливостей, брати участь у конференціях та семінарах, що стосуються певної галузі. Під час таких зустрічей виникає безпосередній контакт з фахівцями, існує можливість обговорення особливих тем та отримання професійних документів. Але, на нашу думку, це не зовсім простий шлях у процесі пошуку інформації. По-перше, такі заходи відбуваються досить рідко, тоді як потреба у вивченні мови є нагальною, що, в свою чергу, змушує якнайшвидше розробити програму з дисципліни та підібрати навчальний матеріал. По-друге, зазвичай, їх проводять у інших містах чи, навіть, країнах, що вимагає затрат часу, зусиль та коштів без стовідсоткової гарантії «рентабельності» для викладача.

Що ж стосується наступного потенційного джерела, яке б ми радили використовувати для пошуку та підбору навчального матеріалу, то воно, на відміну від запропонованих вище, є доступним майже для всіх викладачів іноземної мови професійного спрямування. Мова йде про відвідування професійних закладів, що дозволяє ретельно ознайомитися з організацією установи: персонал, колегіальні відносини, діяльність тощо. Зокрема, перебуваючи на підприємстві, з'являється чудова можливість відвідати збори, записати аудіо та відеоматеріали, занотувати певні комунікативні ситуації. Візьмемо до прикладу наступну ситуацію, коли викладач іноземної мови шукає цікавий навчальний матеріал для студентів медичного факультету. Ми б радили йому, в першу чергу, провести кілька днів у лікарні, поспостерігати за роботою спеціалістів, щоб вміти ретельно оцінити комунікативні ситуації, які б варто використовувати в процесі навчання іноземного професійного мовлення.

Зазначимо, що, за відомих обставин, викладач іноземної мови не завжди має можливість фізично знаходитися там, де «відбувається» цікава та необхідна професійна діяльність, адже зазвичай ми проводимо навчання в аудиторії. В такому випадку, ми вважаємо за доцільне, поради здійснювати пошук та підбір автентичних матеріалів у всесвітній мережі Інтернет, яка надає необмежений доступ до великої кількості навчальних сайтів, де існує можливість безпосереднього контакту (діалогу) з фахівцями різних галузей, завантаження текстових документів, аудіо- та відео файлів. До речі, ця інформація доволі часто поновлюється, що, в свою чергу, дає змогу слідкувати за новинами та розвитком конкретної галузі. Серед великої кількості навчальних сайтів в мережі Інтернет, які, на нашу думку, можуть бути ефективними для використання на практичних заняттях з дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування (французька)», вважаємо за доцільне поради наступні:

Les affaires

- www.travail-gouv.fr
- www.oecd-org
- www.finances.gouv.fr
- www.banque-France.fr
- www.ilo.org

Médecine

- www.inserm.fr
- www.anaes.fr
- www.conseil-national.medecin.fr
- www.afssa.fr

Sciences

- www.cnes.fr
- www.cnet.fr
- www.seisme.prd.fr
- <http://phys.free.fr>

Незважаючи на всі переваги застосування першоджерел на заняттях з «Іноземної мови професійного спрямування», варто відзначити й деякі «недоліки» та «незручності» в процесі їх використання. В першу чергу, слід відмітити той факт, що першоджерела не можуть бути основним засобом навчання. Зокрема, безпосередньо в момент їх пошуку та відбору слід керуватися наступними критеріями: вік студентів, країна проживання, рівень володіння іноземною мовою, мета та завдання дисципліни. Часом виникає необхідність редагування матеріалу (видалення кількох абзаців або речень), щоб сконцентрувати увагу студентів на основній інформації [10, 399].

Отже, щоб використання першоджерел було ефективним та відповідало вищевказаним вимогам, більшість з них, ми б радили адаптувати до особливих потреб аудиторії. Проте, варто наголосити, що існують такі ситуації, коли викладач не в змозі вилучити жодного речення, як у випадку юридичних текстів, де кожне слово, кожний вираз, кожен термін були ретельно підібрані фахівцями, щоб уникнути будь-яких непорозумінь чи неточностей.

Рекомендуємо, зокрема, остерігатися «штучного використання» автентичних документів, оскільки застосування тексту виключно з метою розгляду та висвітлення певного мовного явища, не властивого даній сфері (галузі), не лише відверне увагу студентів від комунікативної ситуації, але й, певною мірою, «викривить» основну мету та цілі використання першоджерел на заняттях з «Іноземної мови професійного спрямування», тобто розуміння та засвоєння змісту прочитаного.

Висновки. Підсумовуючи все вище вказане, зазначимо наступне: процес пошуку та відбору матеріалів для практичних завдань з «Іноземної мови професійного спрямування» – це важке завдання, яке вимагає значних затрат часу та творчого бачення щодо адаптації автентичних документів маловідомої галузі. У статті ми розглянули значну кількість джерел, які можуть бути корисними як в розробці навчальних матеріалів, так і при укладанні ефективного методичного забезпечення практичного курсу. Вибір залишаємо за кожним окремим викладачем. Сподіваємося, що дані публікації будуть корисними та зможуть служити ґрунтовною базою для подальших наукових досліджень в даній галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волкова Н. Педагогіка : навч. посібник / Н. Волкова. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Книга вчителя іноземної мови : довідково-методичне видання / [упоряд. О. Коваленко, І. Кудіна]. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 240 с.
4. Кузьмінський А. Педагогіка : підручник / А. Кузьмінський, В. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2008. – 447 с.

5. Ніколаєва С. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С. Ніколаєва, О. Шерстюк // Іноземні мови. – 2001. – № 2. – С. 50–58.
6. Bertocchini P. Manuel d'autoformation à l'usage des professeurs de langues / Paola Bertocchini, Edvige Costanzo. – Paris: Hachette, 1989. – 271 p.
7. Carras C. Le français sur objectifs spécifiques et la classe de langue / Catherine Carras. – Paris: CLE International, 2007. – 36 p.
8. Challe O. Le français de spécialités / Odile Challe. – Paris : CLE International, 2000. – 153 p.
9. Challe O. Le français fonctionnel entre l'alternative politique et le renouvellement méthodologique / Odile Challe, Denis Lehmann // Le Français dans le Monde : Publics spécifiques et communication spécialisée. – 1990. – P. 74–80.
10. Cuq J.-P. Cours de didactique du français langue étrangère et seconde / Jean-Pierre Cuq, Isabelle Gruca. – Grenoble : Presses Universitaires de Grenoble, 2002. – 454 p.
11. Kahn G. Différentes approches pour l'enseignement du français sur objectifs spécifiques / Gisèle Kahn // Numéro spécial du Français dans le monde : Recherches et Applications, Méthodes. – 1995. – P. 144–152.
12. Mangenot F. Approches méthodologiques actuelles en français sur objectifs spécifiques / François Mangenot // Les cahiers de l'ASDIFLE n°14. – 2003. – P. 101–106.
13. Margiante J.-M. Le français sur objectifs spécifiques : de l'analyse des besoins à l'élaboration d'un cours / Jean-Marc Margiante, Chantal Parpette. – Paris : Hachette, 2004. – 160 p.
14. Richer J.-J. Le FOS : une didactique du langage et de l'action / Jean-Jacques Richer // Points communs : la revue du français à visée professionnelle n°34. – 2008. – P. 7–10.

Статтю подано до редакції 27.05.2014 р.